

ČCHEN ČCHIOU-FAN

SILIKONOVÝ OSTROV

PLANETA9 | PŘELOŽILA HANA DO

ČCHEN ČCHIOU-FAN

SILIKONOVÝ OSTROV

荒潮

Copyright © 陈楸帆, 2013

First published as 荒潮 by 长江文艺出版社, Beijing 2013

Czech edition © Martin Královec – Planeta9, 2021

Translation © Hana Do, 2021

ISBN 978-80-88321-44-6

ISBN 978-80-88321-47-7 (ePDF)

ISBN 978-80-88321-46-0 (ePUB)

ISBN 978-80-88321-45-3 (mobi)

Vyšlo také v tištěné verzi.

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

PROLOG

Mraky na jihovýchodě se hnaly oblohou jako stádo splašených koní.

Bylo to znamení, že se tajfun Saola, tou dobou ještě stále nad mořem tři sta kilometrů od břehů Hongkongu, blíží lehounce a nevyzpytatelně, aby dostal svému jménu.

Ho Jiu Suk-yi před očima vytanulo elegantní zvíře, dnes existující pouze na fotografiích a v muzejních sbírkách.

Označení „saola“ pochází z vietnamštiny a znamená „velká antilopa středního jihu“, latinsky *Pseudoryx nghetinhensis*. Od nálezů prvních lebečních kostí strávili vědci osmnáct let čekáním, než získali první zmínky o tom, že saola byla spatřena tamními rolníky. Za dalších pět let už patřila k vyhynulým druhům. Na tvářích měla bílé pruhy a díky dlouhým, dozadu se stáječícím rohům se jí přezdívalo „asijský jednorožec“. Měla největší pachové žlázy ze všech žijících savců, což byl jeden z faktorů, které ji ohrožovaly. Ve vietnamských a laoských pověstech symbolizuje štěstí, radost a dlouhověkost. Dnes to všechno zní jako pouhý vtip.

Zpropadená zima. Ho Jiu Suk-yi se pevněji chytila boku motorového člunu a přitáhla si větrovku těsněji k tělu. Hongkongská astronomická observatoř vyhlásila varování před tropickou cyklonou o síle osmi stupňů Beaufortovy stupnice a vytrvalým větrem dosahujícím rychlosti 63–117 kilometrů za hodinu, v poryvech dokonce přes 180 kilometrů. *Vážně jsem nemohla vybrat lepší den.*

Člun *Podbělový květ* nadskakoval, protínal bělostné čepice vln jednu za druhou a razil si cestu k nákladní lodi *Věčný blahobyt* o přepravní kapacitě 8000 TEU.¹ Vyplula z amerického New Jersey a překonala Tichý oceán, aby svůj náklad vyložila v přístavu Kwai Chung, odkud měl být rozvezen do dalších menších přístavů ve vnitrozemí.

Kormidelník zagestikuloval a Suk-yi s tvářemi ošle-hanými mořským větrem do smrtelně bledé barvy přikývla. Čísla na jejích brýlích ukazovala, že cíl zpomalil na deset uzlů, což značilo, že se přizpůsobil pravidlům zelené vlajky nařízeným přístavní správou, jednak aby se snížila míra znečištění přístavních vod, jednak aby se zmenšily vlny ovlivňující menší lodě.

Přesně teď by to šlo. Zamávala, aby byli všichni ve střehu.

Podbělový květ prudce zrychlil, vnořil se do kurzu *Věčného blahobytu*, nalepil se mu na bok a pokračoval ve-dle něj. Lehký člun vypadal vedle ohromné nákladní lodi, vyrobené v továrně Samsung Heavy Industries a měřící 334,8 metru na délku a 45,8 metru na šířku, jako drobný štítovec přilepený k břichu žraloka velikého, ten rozdíl byl do očí bijící.

„Rychle!“ Suk-yi slyšela, jak směšně slabě zní její vlastní hlas v burácení motorů.

Magnetický provazový žebřík vystřelil jako pavoučí síť a pevně se přilepil k *Věčnému blahobytu* asi dva metry pod horní hranou jeho pravoboku. Druhým koncem byl propojen se člunem, aby zůstal stabilní a neodpadl. Jeden člen posádky se speciálním vybavením začal mrštně šplhat vzhůru zády k mořské hladině. Jednak tak dokonale využil skoby na svých botách, jednak se mu při pohledu na vzdouvající se mořské vlny nezatočila hlava.

Přestože byl velmi zkušený, pod náporům silného větru a mohutných vln se na žebříku zmítal jako zraněný hmyz lapený v jemné pavoučí síti. Z té podívané tuhla krev v žilách. Kraťouchá vzdálenost pětadvaceti metrů se náhle zdála nekonečná.

Rychleji, ještě rychleji. Suk-yi cítila v hloubi duše stále větší úzkost. Posádka *Podbělového květu* ještě nejspíš nestihla zareagovat, protože právě změnila kurz, a jejich člun byl lehký a obratný, ale čas se skutečně velmi rychle krátil. Věděla, že jakmile vplují do mělkých vod přístavu, vlny se zvětší a oni budou mít ještě menší příležitost k akci.

„Bereš to všechno?“ zeptala se další členky týmu. Mladičká dívka nervózně přikývla a miniaturní videokamera za jejím uchem se zatřásla. Byla to její první akce v terénu. Suk-yi jí gestem připomněla, aby kamerku držela stabilněji.

¹ TEU (Twenty-foot Equivalent Unit) je statistická jednotka kontejnerového provozu. Jedna TEU se rovná standardnímu kontejneru o délce 20 stop.

The show must go on. Pousmála se. Bývala odpůrcem této myšlenky a najednou ji sama praktikuje. Podobně jako vzoroví členové Greenpeace usilující o „nenásilnou přímou akci“ lehávala na kolejích, šplhala na význačné body v krajině, útočila na velrybářské lodě, protestovala proti nakládání s jaderným odpadem... Každé další vystoupení bylo ještě radikálnější, neustále pokoušeli hranice tolerance vlády a velkých podniků, a svou proslulostí zároveň přitáhli pozornost mas k problémům týkajícím se ochrany životního prostředí, ba dokonce dopomohli k vydání nejrůznějších zákonů na jeho ochranu.

Tak to už by stačilo, ne?

Vzpomněla si na svého učitele, zakladatele organizace Podbělový květ, doktora Kuo Čchi-te, a na jeho proslavilý projev při přijímání nových členů. Světla v sále potemněla a na obrazovce se objevila olejomalba zobrazující třístěžňovou loď, které ve strašlivém vlnobití hrozilo převrácení. Vyděšení lidé ji opouštěli v záchranných člunech a beznadějně zápasící duše, které na lodi zůstaly, černočerné moře a obří bělostné vlny se snoubily v ostrém kontrastu.

„Toto je obraz *L'Incendie du Kent* francouzského malíře Jeana Antoina Théodora Gudina z roku 1827.“ Doktor Kuo pronášel svým sytým a uhrančivým hlasem rozsudek: „Svět, v němž žijeme, je takovouto potápějící se plachetnicí. Někteří už naskakují do člunů a chystají se zachránit svůj život, jiní stále ještě žijí v naprosté nevědomosti.“

Role Podbělového květu je udeřit do bubnů, rozeznít gongy, udělat ze sebe šašky, polykat plameny, zkrátka jakkoliv přitáhnout pozornost lidí. Musíme docílit toho, aby pochopili, že se loď potápí a že hlavní viníci se právě plácají po ramenou a mají se k odchodu. Jestliže nepropleteme naše osudy s jejich, budeme to jen a jen my, kdo nakonec zaplatí účet.“

Ze vzpomínek vytrhl Suk-yi ostrý výkřik. Pohlédla vzhůru. Na boku *Věčného blahobytu* se objevilo několik námořníků, právě se pokoušeli zbavit se magnetické základny žebříku, ale boky lodi se kvůli maximálnímu možnému palubnímu prostoru klenuly do oblouku a muži se museli celým tělem vyklonit do prázdna, aby na žebřík dosáhli. V tom silném vichru se o to několikrát opatrně pokusili, ale jejich snaha se setkala s nezdarem.

Člen Suk-yina týmu na žebříku viditelně zrychlil, zbývalo mu ještě zhruba deset metrů.

Vtom do jeho těla prudce vrazil sloup bílé vody, žebřík se rozkýval jako houpačka, zaskočenému muži se smekly obě ruce a ostatním z týmu nezbyvalo než bezmocně pozorovat, jak se řítí přímo do moře.

Suk-yi vytřeštila oči a zakryla si ústa, dívka mající na starost kameru vykřikla.

Muž však svůj pád zastavil, zůstal viset na žebříku hlavou dolů. V poslední chvíli ho zachránily háky na podrážkách bot. S vypětím sil se přitáhl, chytil se žebříku a pokračoval v cestě vzhůru.

„Výborně!“ neudržela se Suk-yi a zavolala za ním pochvalu.

Námořníci z *Věčného blahobytu* na něj bez ustání útočili proudem vody z vysokotlaké hadice, jako by to byl trs plápolajících plamenů rozpínajících se po provazovém žebříku. V takové situaci pro něj největší nebezpečí nepředstavovala nárazová síla vody bičující jeho tělo, ale chvilkové dušení, které mu voda v dýchacích cestách působila. Naštěstí byl připraven, jedním pohybem si přes obličej stáhl ochranný štít a opět s obtížemi, ale přece postupoval ne-ochvějně vzhůru. Osm metrů, sedm metrů...

Suk-yi se na tváři objevil úsměv. Měla pocit, že se dívá na své dřívější já, na tu dívku, která se celá postříkala pižmem z pachových žláz saoly a bez ohledu na rozezlené pohledy okolostojících lidí a jejich snahu zakrýt si nosy se vecpala do autobusů, metra, na trajekty i do supermarketů a trpělivě všem vysvětlovala, že parfém může být sebedražší, ale jestliže je cenou za něj vyhynutí živočišného druhu, promění se ve štiplavý a nesnesitelný zápach.

Stojí ti to za to? ptali se jí všichni. A ona všem odpovídala, že ano. I kdyby vás měl celý svět za potíživu, který si jen pouští pusu na špacír, úplně stačí, abyste vy sami věřili, že to má smysl.

Námořníci přestali útočit tlakem vody. Zdálo se, že přišli na nějaký nový způsob.

„Mění kurz!“ zakřičel kormidelník.

Podle dat, která Suk-yi naskakovala na brýlích, se *Věčný blahobyt* blížil k *Podbělovému květu* a zároveň zrychlil na dvanáct uzlů. Tímto způsobem mohl člun uvrhnout v dostatečný zmatek, aniž by na sebe přitáhl pozornost přístavní hlídky. Člun začal na vzdmutých vlnách znatelněji poskakovat, provazový žebřík se ve vzduchu kroutil jako had a muž na něm se nekontrolovatelně otáčel.

„Zrychlit! Stabilizovat!“ zavelela.

Muž se pokusil pokračovat ve šplhání, s vypětím všech sil se snažil ukočírovat své těžiště a postoj, aby udržel žebřík stabilní. Pět metrů, čtyři metry... Vypadal jako zkušený superjogín tančící na provaze ve větru o síle devíti stupňů Beaufortovy stupnice.

Už tam bude.

Suk-yi zadržela dech a v duchu odpočítávala.

Hrdinu čekal další úkol, a sice vyšplhat za pomoci přísavek od konce žebříku až na palubu, vyhnout se obklíčení námořníků a pak se jako Houdini napevno zamknout k jakémukoliv kontejneru, ideálně s vlajkou organizace Podbělový květ umístěnou na nějakém dobře viditelném místě, a vyčkat, než kolem začnou kroužit média a úřad pro ochranu

životního prostředí. Na základě kauzy Kingsnorth² mělo stačit, aby Podbělový květ přišel s rozumným vysvětlením, a jejich akce neměla být nahlížena jako nelegální. Všechno záviselo na spolehlivosti jejich zdroje, totiž jestli v kontejnerech převážených z dalekého New Jersey a mířících na Silikonový ostrov je, nebo není takzvaný „Ďáblův dar“, toxický odpad schopný způsobit ekologickou katastrofu.

Není to nic lehkého, ale to nejtěžší bude brzy za námi.

... dva metry, jeden metr. Muž konečně dosáhl horního konce žebříku, rukavice s přísavkami si však nenasadil a začal se namísto toho celou svou vahou rozhoupávat doleva a doprava.

„Co chce dělat?“ zamumlala rozčileně Suk-yi.

„Thomas... má moc rád parkur...“ odpověděla dívka s videokamerou, aniž by přerušila nahrávání.

Takže se jmenuje Thomas. Do týmu v posledních dnech přibýlo příliš mnoho nadšené a šikovné čerstvé krve, proto nebylo v silách Suk-yi pamatovat si každého jménem. Mládí je dobrá věc, tedy většinou.

Thomas se dál rozhoupával u vršku žebříku jako kyvadlo a zdálo se, že se nemůže dočkat, až svůj záměr uskuteční. Nervózně propočítával vzdálenost a úhel, bylo totiž třeba, aby se žebříku pustil, až bude v nejzazším bodě svého výkmitu, vyskočil a zároveň se ve vzduchu otočil o devadesát stupňů a zachytil se okrajnice. Znamenalo to vysoké nároky na fyzickou i duševní sílu a pružnost.

„Thomasi! Přestaň!“ zakřičela Suk-yi. „Neskákej!“

Pozdě. Sledovala, jak se to vyvážené, silné a krásné tělo vymrštilo do vzduchu, ve větru jakoby ztuhlo, zvolna a elegantně opsalo čtvrtinu kruhu, obě ruce hlasitě plácly do okrajnice, ocelové zábradlí se lehce zachvělo, a když ztratil výšku, vytáhl se s pomocí břišních svalů a vmžiku ten skvostný gymnastický kousek dokončil.

Suk-yi to troufalé vystoupení téměř přinutilo vstát a začít tleskat.

Možná to byl vítr, možná voda na zábradlí. Slyšela pouze pronikavé zaskřípění kovu, Thomasovy ruce se pustily okrajnice a on se nekontrolovatelně řítit dolů. V panice se jednou rukou zachytil provazového žebříku povlávajícího vzduchem, ale ohromná setrvačnost jím mrštila o trup lodi. Ochranný štít na jeho obličej jasně a ostře zapraskal, šije a tělo se zalomily v podivném úhlu a Thomas se pustil a dál padal. Do mořské hladiny se zanořil s bezhlesnou sprškou a s sebou si vzal i jímavý dojem ze svého posledního kousku.

Dívka s kamerou ztumpachověla, ale čůčka vedle jejího ucha všechno beze zbytku natáčela dál, včetně výkřiků a pláče, které následovaly. To video bylo potom poměrně dlouho opakovaně přehráváno v nejrůznějších médiích a na internetu a bylo posměšně označeno za náborovou reklamu organizace Podbělový květ pod heslem „mládí neznamená hloupost“.

Suk-yi sledovala tu scénu celá vyvedená z míry, nevydala rozkaz k vylovení těla, vůbec se nepohnula ani nezměnila výraz. *Vážně to za to stálo?* Nevěděla, jestli se ptá Thomase, nebo sebe samé.

Věčný blahobyť se přibližoval stále rychleji, kormidelník, který neobdržel žádné rozkazy, nepodnikl nic pro to, aby se mu stihl vyhnout, a bok *Podbělového květu* byl promáčknut a vyzdvižen do výšky, deformovaný kov temně zaskřípal a jeho posádka se chytala čehokoliv pevného, aby z nakloněné paluby nesklouzla do vody. Dovnitř člunu proudila ledová mořská voda, tříštila se a stáčela do drobných vírů.

Teď se loď skutečně potápěla.

² V září 2008 bylo šest aktivistů Greenpeace, kteří spáchali trestný čin poškození elektrárny Kingsnorth v anglickém Kentu, zproštěno viny. Šlo o významný případ, neboť byly klimatické změny vůbec poprvé uznány jako „legitimní důvod“ pro poškození majetku. Podobné názory potom byly široce využívány v dalších případech týkajících se ochrany životního prostředí.

První část Němý vír

Roku 1989 podepsalo 105 zemí a Evropská unie ve švýcarské Basileji *Basilejskou úmluvu* Programu OSN pro životní prostředí, která stanovuje pravidla pro převážení nebezpečných (a jiných) odpadů přes hranice a jejich zneškodňování. Tato úmluva vešla oficiálně v platnost v květnu 1992 a stala se důležitým mezinárodním zákonem v oblasti ochrany životního prostředí. V současnosti je jí vázáno 170 zemí.

Spojené státy americké, největší producent elektronického odpadu, se k úmluvě dosud nepřipojily.

— heslo *Basilejská úmluva* podle Wikipedie

1

Byl to dřevěný model džunky, precizní rukodělná výroba, vystavený ve skleněné vitríně, jak se sluší a patří. Červenohnědý lak, který se měl postarat o starobylý nádech, odrážel světlo. Holografickou scénu, která obvykle bývala okolo takovýchto modelů, nahradila ručně malovaná mapa Silikonového ostrova a okolního moře. Bylo patrné, že se autor tak moc snažil ukázat krásu onoho místa, až přehnaně syté barvy působily naopak značně nepřirozeně.

„... toto je šťastný symbol Silikonového ostrova, představuje bohatou úrodu, blahobyt a harmonii...“

Scott Brandle si fascinovaně prohlížel tělo lodi a pranic se nevěnoval tomu, co komentátor říká. Ty barvy a kvalita materiálu, a především plachty napjaté větrem mu připomněly dušeného humra podávaného na včerejší večeři. Rozhodně nebyl vegetarián ani zanícený fanoušek WWF,³ ale neopodstatněné třetí klepeto a dovedně scelený krunyř zvířete na talíři v něm vyvolaly pochybnosti. Jeho apetit ochladl při každém pomýšlení na to, že ten „divoký humr“ s přebývajícím končetinovým hřbetem byl pravděpodobně chován na některé z mořských farem v okolí, a tak mu nezbyvalo než naprázdno sledovat, jak se úředníci oddávají hostině.

„Pane Scotte, co byste si chtěl prohlédnout zítra?“ položil ovíněný ředitel Lin I-jü otázku v místním dialektu.

Scottův asistent Čchen Kchaj-cung chybu v oslovení neopravil a přeložil vše doslova.

„Chtěl bych vidět Silikonový ostrov.“ Sice už do Scotta nějakou tu pálenku nalili, ale byl stále při smyslech, a tak spolkl přívlastek „skutečný“.

„Výborně! Výborně!“ Brunátný ředitel Lin se otočil k ostatním úředníkům a prohodil pár vět, načež se všichni rozesmáli na celé kolo. Čchen Kchaj-cung nezačal tlumočit ihned, teprve po chvíli řekl: „Ředitel Lin řekl, že vaše přání určitě splní.“

V tom silně klimatizovaném muzeu historie Silikonového ostrova už strávili téměř dvě hodiny a nic ani zdaleka nenasvědčovalo tomu, že by se jejich návštěva chýlila ke konci. Komentátor je se svou angličtinou se silným přízvukem vodil po jasně ozářených nablýskaných výstavních síních a představoval jim více než tisíciletou historii Silikonového ostrova počínaje devátým stoletím až do současnosti prostřednictvím starodávné poezie, vládní korespondence, restaurovaných fotografií, replik nástrojů, diorám s plastovými figurínami a falešných dokumentárních pořadů. Úroveň expozice očividně nedosahovala zamýšlených ideálů. Její tvůrci zřejmě doufali, že divákům představí, jak se původně rybářská společnost vyvinula ve společnost průmyslovou a poté vstoupila do věku informačních technologií, ale Scott viděl jen jednu bezduchou místnost plnou nudných pozůstatků za druhou. Hypnotický efekt papouškování výkladu se téměř vyrovnal propagandě při armádním výcviku.

Zato Čchen Kchaj-cung naslouchal s nelíčeným zájmem, jako by on byl tím cizincem na Silikonovém ostrově. Scott si všiml, že jakmile Čchen Kchaj-cung stanul na místní půdě, ta tam byla jeho přehnaně zkušená netečnost a nahradily ji hrdost a zvědavost, které jedenadvacetiletému mladíkovi slušely víc.

„... jedinečné... nepředstavitelné...“ Scott bezvýrazně pronášel slova chvály jako automatický záznamník.

Ředitel Lin pořád nanejvýš spokojeně pokyvoval, úsměv na tváři strnulý docela stejně jako ty plastové figuríny. Jako vždy měl na sobě pruhovanou košili zastrčenou do kalhot od obleku a na rozdíl od ostatních úředníků se ještě mohl pyšnit štíhlým pasem. Čeho se mu nedostávalo co do impozantnosti, to doháněl dychtivostí. Jak tak stál vedle Scotta měřícího téměř metr devadesát, vypadal úplně jako vycházková hůl. A přece ten mužík dokázal, že Scott mlčel, i když polykal hořkou medicínu.

Říká jedno a myslí druhé, pomyslel si Scott. Teprve teď pochopil význam slov, která ředitel Lin včera pronesl. Před cestou do Číny si Scott koupil průvodce ze série *Kapesní průvodce moderního zpátečníka*, kde se mimo jiné psalo, že „to, co si Číňané myslí, a to, co říkají, jsou dvě rozdílné věci“. On sám k tomu připojil dodatek: „A Američani zrovna tak.“

Žádného z významných funkcionářů zatím ještě ani nezahlédl, možná byla včerejší večeře jenom povinností pro odškrtnutí pracovní kvóty. Soudě podle objemu zkonsumované smrtící pálenky nemohlo být pochyb, že se všichni činili horlivěji, než se očekávalo. Z přístupu ředitele Lina, který své povinnosti neustále přehazoval na někoho jiného, se dalo usuzovat, že tenhle projektový průzkum společnosti Wealth Recycle Co., Ltd. rozhodně nepůjde jako po másle. Bylo jasné, že klíčoví zástupci tří hlavních rodů se ani neukážou, a nejlepší výsledek, v jaký mohl Scott doufat, byl vyhlídkový okruh po Potěmkinových továrnách pečlivě určených místní vládou, ochutnávka vybraných laskomin a lahůdek a hromada suvenýrů, s nimiž se nasáčkují do letadla směr San Francisco.

Ale to byl právě ten důvod, proč Wealth Recycle vyslala Scotta Brandla, nebo ne? Ostré rysy jeho obličeje změkčoval úsměv. Od Ghany až po Filipíny – kromě Ahmadábádu – nikdy neprohrál. A Silikonový ostrov nebude výjimkou.

³ World Wide Fund for Nature, Světový fond na ochranu přírody, založen roku 1961.

„Řekněte mu, že odpoledne pojedeme do vesnice Sia-lung. Zařídte to s ním,“ sklonil se bleskurychle ke Čchen Kchaj-cungovi a opět pevně stiskl rty, zavěsil na ně lehký nicneříkající úsměv a rozhlížel se kolem dokola. Čchen Kchaj-cung pochopil, že to šéf myslí vážně, a pustil se s ředitelem Linem do vyjednávání.

To muzeum bylo příliš zářivé, příliš vypulírované, historii v něm nejprve promazali, upravili a namalovali na růžovo, stejně jako verzi Silikonového ostrova, kterou místní chtěli ukazovat cizincům, všechno bylo zahaleno do falešného a mělkého technologického optimismu. V těchto místnostech neexistovala *Basilejská úmluva*, žádný diketen a furan, žádná kyselá mlha, žádné vodní zdroje, v nichž je 2400× překročen povolený obsah olova, žádná půda, jejíž obsah chromu je 1338× vyšší, než je kritická hranice podle EPA,⁴ a už vůbec ne lidé, kteří tuhle vodu pijí a z té půdy žijí.

Veškerá historie je živá. Pamatoval si, že tohle mu Čchen Kchaj-cung řekl během pohovoru.

Scott zavrtěl hlavou. Čchen Kchaj-cung a ředitel Lin se snažili o zachování přátelského tónu, ale ocitli se v patové situaci a jejich hlasy nabíraly na intenzitě. Kdyby mluvili standardní čínštinou, možná by se díky překladači mohl do rozhovoru přímo zapojit, ale tohle byl starobylý dialekt o osmi tónech a složitém systému tónových změn, takže mu nezbývalo než se spolehnout na Čchen Kchaj-cunga, byla to ostatně jeho specialita. A právě tato zvláštní dovednost byla hlavním důvodem, proč tohoto čerstvého absolventa studia historie Bostonské univerzity najali.

„Řekněte mu, že jestli má nějaké námítky,“ Scottův zrak padl na skupinovou fotografii, pokoušel se tam rozpoznat osoby z dokumentů, které si předtím přečetl, v této nízkorychlostní zóně neměl přístup k externím databázím a ty žluté tváře mu připadaly jedna jako druhá, „že požádáme přímo vedoucího Kuo, aby si s ním promluvil.“ Vedoucí Kuo Čchi-tao spadl pod provinční úřad pro ekologii a životní prostředí, byl žhavým kandidátem na náměstka ministra ekologie a životního prostředí pro příští volební období a pravděpodobně stál za návrhem většiny firem z krátkého seznamu pro tento tendr.

Když si liška hraje na tygra, všichni se jí bojí. Další finta z průvodce Čínou pro moderního zpátečníka.

Debata ustala. Ředitel Lin zaujal postoj poraženého a vypadal ještě hubenější a drobnější. Mnul si nervózně ruce. Při zmínce hrozby, jakou byl vedoucí Kuo, jeho strach, že misi nedokončí, očividně ještě zesílil, ale neměl na vybranou, a tak na tvář nahodil úsměv, odkašlal si a pak bez ohledu na ostatní zamířil k východu.

„Čas na jídlo.“ Čchen Kchaj-cungova tvář se rozzářila vítězným úsměvem, tak typickým pro premianta z východního pobřeží.

Doufejme, že tentokrát se na stole neobjeví další nebezpečné chody typu „divoký humr“. Když Scott míjel model džunky, neubránil se obavám, ale zároveň byl vděčný, že může vypadnout z toho neuvěřitelně studeného a ponurému muzea přetékajícího falší, které, stejně jako tu dřevěnou džunku, s tímhle ostrovem odpadu nejspíš spojovalo už jenom slovíčkaření.

Nasadil si roušku třídy 3M, prošel mlhou, která zkondenzovala u vychlazeného východu, a vnořil se do vlhka a oslnivých paprsků tropického slunce.

Pálenku vystřídalo pivo, ale to Scottovy obavy neukonejšilo. Hygienické podmínky téhle restaurace byly snad ještě horší než předchozího večera. Staříčká klimatizace v salonku pojmenovaném „Sosnový“ bzučela jako vosí hnízdo, ale ani tak nedokázala zbavit vzduch toho podivného zápachu. Vlhký flek na stěně vypadal jako neprobádané území na nějaké starodávné mapě. Stůl a židle byly překvapivě čisté, ale možná jenom proto, že byly vyvedené v tmavé barvě, na níž špína zkrátka nebyla vidět.

Jídlo přinesli rychle a Čchen Kchaj-cung Scottovi zapáleně představoval každý pokrm a jeho přípravu. Samotného ho překvapilo, že si všechny ty chutě pamatuje, i když rodnou hroudu opustil, když mu bylo sedm. Měl pocit, že překročení Tichého oceánu ho zároveň vrátilo v čase o víc než deset let.

Chuť na jídlo Scotta přešla úplně, když se dozvěděl, jak jsou kachní játra, vepřové plíce, hovězí jazyky, husí střeža a orgány dalších zvířat připravovány. Rozhodl se pro neochucenou rýžovou kaši a polévku, u těch se aspoň nezdálo, že by byly plné těžkých kovů. Potlačil nutkání vytáhnout testovací sadu. Kvůli nařízení o regulaci komunikačních kanálů ve zdejší nízkorychlostní zóně se beztak nemohl dostat do externích zaheslovaných databází, aby posoudil, jak moc velké nebezpečí tohle jídlo, vzduch, voda a půda představují. A rozšířená realita se tu rovněž využít nedala.

Ředitel Lin si jeho pochybností všiml a ukázal na elektrické rikši převážející vodu: „Tahle restaurace patří rodině Luo, dokonce i vodu sem dovážejí z vesnice Chuang ležící devět kilometrů odsud.“

Rodina Luo ovládala osmdesát procent luxusních restaurací a zábavních podniků na Silikonovém ostrově. Její ekonomická síla se opírala o tamní největší pracovní komunitu na rozebírání elektronického odpadu, z toho jedna část se nacházela právě ve vesnici Sia-lung, kterou se Scott chystal odpoledne navštívit. Rodina Luo se těšila tak

⁴ U.S. Environmental Protection Agency, americká agentura pro ochranu životního prostředí.

silnému postavení, že měla přednostní právo vybírat si zboží mezi všemi kontejnery překládanými v hongkongském přístavu Kwai Chung na další cestu do vnitrozemí, a teprve zbývající náklad si mezi sebou rozdělily další dvě rodiny. Tímto způsobem to fungovalo už tak dlouho, že došlo k efektu svatého Matouše a rodina Luo dokázala ovlivňovat dokonce i vládní rozhodnutí. Povstala tak mezi třemi nevlivnějšími rodinami jako hegemon.

Scott přemítal nad skrytým významem slov ředitele Lina. *Koho chleba jíš, toho píseň zpíváš.* Začínal mít těch čínských jazykových hříček plné zuby. Připadalo mu, že musí neustále rozšifrovávat každické slovo, ale klíč se nepředvídatelně mění v závislosti na kontextu. Rozhodl se tedy zkrátka mlčet.

„Pojďte, pojďte, napijeme se!“ To byl nejefektivnější způsob prolomení trapného ticha u stolu. Ředitel Lin pozvedl sklenku přetékající pivní pěnou.

Po třech rundách ředitel Lin zbrunátněl a Scott, pamětliv předchozích zkušeností, zpozorněl. Číňané sice tvrdí, že „ve víně je pravda“, ale zdálo se, že ředitel Lin je jiný případ.

„Pane Scotte, dovolím si být upřímný, snad mi to nebudete mít za zlé.“ Ředitel Lin poplácal Scotta po rameni a dýchl na něj kyselý dech páchnoucí alkoholem. „Já osobně vám nechci házet klacky pod nohy a bránit vašemu průzkumu, mám svoje vlastní trápení. Doufám jen, že si vyslechnete moje varování. Tenhle projekt nemá šanci uspět, nejlíp uděláte, když odsud co nejrychleji zmizíte.“

Čchen Kchaj-cung s jistou nelibostí ve tváři Scottovi vše přetlumočil.

„Úplně vás chápu, každý sloužíme jinému pánovi. Poslechněte si ale i vy mě, z tohoto projektu budeme profitovat všichni, nemá žádné nevýhody, na veškerých podmínkách se lze domluvit. Když se nám to podaří, bude to první ukázkový příklad pro celou jihovýchodní Asii. Bude to důležitý krok v cestě za národní strategií cirkulární ekonomiky a neobejde se bez vašeho přispění.“

„Ha!“ Ředitel Lin se chladně zasmál a obrátil do sebe sklenku. „Zní to vážně zajímavě, Američané naházejí svůj odpad před práh někoho jiného a za chvíli jsou zpátky, prý že pomůžou s úklidem a hygienou, že je to všechno pro naše dobro. Pane Scotte, co je tohle za národní strategii?“

Ta ostrá slova Scotta zarazila, ten chlapík ve středních letech před jeho očima očividně nebyl tím tuctovým úředníčkem, za jakého ho měl. Rozvažoval, jak odpoví, potřeboval, aby to vyznělo upřímně.

„Svět se změnil. Cirkulární ekonomika je vznikajícím průmyslovým odvětvím s obrovským potenciálem, budou se tam točit stovky miliard dolarů. Je to možná dokonce způsob, jakým se bude rozhodovat o existenci podniků celého světa. Silikonový ostrov má výhodu prvního vykopnutí, přechod na tento systém pro něj bude daleko snazší než pro rozvinuté země, nebude vás svazovat žádné břímě ze strany vlády a legislativy. Potřebujete jen technologii a moderní management, abyste zvýšili produktivitu a snížili znečištění. Jihovýchodní Asie a západní Afrika jsou teď v kurzu, proudí tam peníze a řada firem se zapojuje, aby si gulášek rozdělila pěkně mezi sebou. Já vám ale mohu zaručit, že Wealth Recycle nabízí ty nejlepší podmínky, a to i pro každého, kdo nám pomůže, k našim spolupracovníkům jsme velmi štedří.“

Scott dal zvláštní důraz na slovo „štedří“ a před očima mu proletěly výrazy filipínských úředníků dožadujících se úplatků.

Ředitel Lin nečekal, že tenhle Američan bude mluvit tak napřímo, úplně bez zbytečných a prázdných slov, jak to mívají ve zvyku. Rovnal sklenku na stole sem a tam a pak řekl: „Když jste vy tak upřímný ke mně, vyložím i já karty na stůl. Tohle není otázka peněz, ale důvěry, místní nevěří ani ostatním Číňanům, natož Američanům.“

„Není Američan jako Američan, stejně jako není Číňan jako Číňan. Všiml jsem si, že nejste jako ostatní.“ Scott vsadil na trik, který fungoval univerzálně kdekoli na světě.

Ředitel Lin na něj pevně upíral zakalené oči protkané krvavými nitkami a vypadal už opile, ale nebyl. Nakonec si odfrkl a řekl: „Mýlíte se, Scotte, všichni Číňané jsou stejní, mě nevyjímaje.“

Scotta překvapil nejen tím, že poprvé nespletl jeho jméno a příjmení, ale především otázkou, která následovala.

„Máte děti? Jak vypadá místo, kde žijete?“

Z omezených, nicméně zároveň vcelku častých zkušeností s Čínou byl Scott zvyklý, že s ním většina Číňanů probírá mezinárodní politiku a světové trendy, část se bavila o obchodu a jen málokterý zmínil náboženství nebo volnočasové aktivity, ale doposud nikdo nezačal sám od sebe mluvit o vlastní rodině, natož aby se zeptal na tu jeho. Byli jako rození diplomaté, světové dění jim nebylo lhostejné, zajímali se o obyčejný lid, ale pečlivě skrývali svou každodenní roli, nebyli otci, syny, manželé ani bratry, jako kdyby to bylo něco, o co vůbec není třeba se zajímat a brát to v potaz.

„Dvě dcerky, jedné je sedm, druhé třináct.“ Scott vytáhl z peněženky ošoupanou fotografii a ukázal ji řediteli Linovi: „Tahle fotka už dávno není aktuální, ale ještě pořád jsem ji nevyměnil za novější. Narodil jsem se v jednom malém texaském městečku, trochu zpustlém, ale bývalo to tam moc hezké. Viděl jste *Texaský masakr motorovou pilou*? Vypadá to tam podobně, jen ne tak děsivě.“ Domluvil a sám se tomu zasmál, přidal se i Čchen Kchaj-cung.

Ředitel Lin zavrtěl hlavou a vrátil Scottovi fotografii: „Až vyrostou, budou to jistě krasavice. Já mám jen jednoho syna, je mu letos také třináct, chodí na základní školu.“

Pausa. Scott pokýval hlavou, jako by ho povzbuzoval, aby pokračoval, neměl lepší způsob, jak navázat.

„Největší nadějí nás všech je, že děti jednou tohle místo opustí, čím dál se dostanou, tím lépe. My už jsme staří, svá hnízda stěhovat nebudeme, ale mladí to mají jinak, jsou jako nepopsaný list, lze na ně namalovat cokoliv. Tenhle ostrov je už ztracený, zdejší vzduch, voda, půda i lidé jsou odpadem nasáklí tak dlouho, že někdy není jasné, co v životě vlastně odpad je a co není. Díky odpadu živíme své rodiny, bohatneme, a čím víc z toho máme, tím víc strádá naše prostředí. Je to jako tahat za konopný provaz omotaný kolem vlastního hrdla, čím víc taháme, tím hůř se nám dýchá, ale jakmile povolíme, zřítíme se do bezedné propasti.“

Čchen Kchaj-cung nepřeložil ta slova ihned, zdálo se, že jej dojala. Prohodil s ředitelem Linem několik vět v místním dialektu, ředitel Lin pouze zavrtěl hlavou.

„A právě proto jsme tady. Moji rodiče jsou navlas stejní jako vy, celým srdcem toužili po tom, abych odjel žít do velkoměsta, ale teprve když jsem skutečně vkročil do společnosti, uvědomil jsem si, že ať jste, kde jste, vždycky se můžete rozhodnout, jestli se od problémů odvrátíte a budete se tvářit, jako by neexistovaly, anebo jestli jim budete čelit a něco s nimi provedete. Všechno závisí jen a jen na tom, kým chcete být.“

Pěkná snůška hollywoodských otřepaných frází. Scott pochopil, že nějaké větší podpory se od ředitele Lina nedočká, ale v této chvíli šlo o to, že mít o nepřítele míň vlastně znamená získat přítele.

„To je příliš těžké,“ zavrtěl ředitel Lin opět hlavou. „Důkladně jsem si přečetl veškeré vaše materiály pro tendr i nabídku. Po technologické stránce do toho nemám co mluvit, ale vím, že co se ekologické recyklace týká, Wealth Recycle je na špici žebříčku. Navíc váš návrh plánu na obnovu životního prostředí je skutečně lákavý. Jediný problém spočívá v tom, že by došlo k zákazu a rušení tisíců dílen po celém ostrově. Třídění, rozebírání a zpracování veškerého přichozího materiálu byste měli na starosti vy a sám víte, co by to znamenalo pro ně.“

Scott přirozeně věděl, na koho ředitel Lin poukazuje slůvkem „oni“. Tři velké rodiny, Luo, Lin a Čchen, měly na recyklaci a další zpracování elektronického odpadu z celého ostrova téměř výhradní monopol, ročně zpracovaly více než milion tun odpadu, a získaly tak miliardy dolarů. Přerozdělení zisků z tak rozsáhlé průmyslové modernizace by bylo nutně velmi drsné a dost možná také krvavé.

„Vytvoříme desetitisíce pracovních pozic snoubících v sobě společenský blahobyt a šetrnost k přírodě. Díky vysoce efektivním recyklačním technologiím Wealth Recycle výrazně snížíme ztráty vznikající během zpracování odpadu, takže celkový výnos vzroste přinejmenším o třicet procent. Nejdůležitější pak je, že vydělíme zvláštní fond na úplnou obnovu životního prostředí Silikonového ostrova, že vám vrátíme váš domov s modrou oblohou, bílými oblaky, průzračnou vodou a zelenými horami.“

Skoro do puntíku přesně, jako to napsal v návrhu. Čchen Kchaj-cung se ve skrytu duše obdivoval výborné paměti svého šéfa, především v podmínkách, kdy nemohl využít rozšířenou realitu.

„To všechno samozřejmě vím.“ Ředitel Lin rázem vystřízlivěl, objednal si šálek silného čaje. „Ale to nikoho nezajímá, místním je to fuk, ti se snaží přežít každý další den; jedno je to i přespolním, ti koukají jen na to, aby měli peníze co nejdříve v kapse a mohli se vrátit domů, otevřít si tam obchod se smíšeným zbožím a prodávat nebo si postavit dům a oženit se. Mají tohohle ostrova plné zuby, jeho budoucnost nikoho nezajímá, všichni se jen chtějí dostat pryč, úplně se od života tady odstříhnout a zapomenout, stejně jako je to s tím odpadem.“

„Ale vládě by to jedno být nemělo!“ Scott už se neudržel.

„Vláda má na starosti daleko důležitější věci,“ řekl ředitel Lin beze spěchu a usrkl horký čaj. Rudá barva z tváří se mu už vytratila a objevil se tam opět ten prohnaný falešný úsměv, skoro jako kdyby ten upřímný otec, co tam seděl před chvílí, nikdy neexistoval. „Je už pozdě, ještě musíme do vesnice Sia-lung. Věřte mi, nezdržte se dlouho.“

Jsou dva Silikonové ostrovy, blesklo Scottovi hlavou, když sledoval pomalu ubíhající krajinu za oknem land roveru.

Už dříve je vládní úředníci vzali na prohlídku Silikonového města, kde kromě příšerného dopravního zmatku Scotta překvapila všechna ta neustále troubící drahá auta, BMW, mercedesy, bentley, porsche... Měl dokonce pocit, že zahlédl rubínové maserati zaparkované přímo na chodníku, jako by se nechumelilo, a jeho mladý majitel dřepěl vedle na obrubníku a krmil se grilovanými mořskými plody.

I přes nízké umístění tohoto poloostrova v administrativní hierarchii jeho správní město bezpochyby vzkvétalo, takové řady obchodů s luxusními značkami vídal Scott jen ve velkých čínských městech. Místní obyvatelé měli v oblíbené drahé tradiční obydlí označovaná jako „tygr skákající z hory“,⁵ která vylepšovali moderními prvky evropské architektury, takže z celku jen oči přecházely a všechno působilo značně nesourodě, až měl člověk pocit, že ve chvíli nepozornosti vkročil do architektonické výstavy třetí třídy, kde se mísil styl středomořský se severským.

Přesně jak se Scott dočetl v průvodci, tohle byla novodobá čínská smetánka a skupovala to nejlepší z celého světa, aby zaplnila své úplně prázdné životy.

⁵ Čínsky *sia-šan-chu*, tradiční obydlí v oblasti Čchao-čou provincie Kuang-tung. Jednotlivé části domu jsou umístěny v různé výšce podle pravidel *feng-šuej*, a výsledek tak budí dojem přikrčeného tygra chystajícího se ke skoku.

Neviděl, že by měl někdo z kolemjdoucích roušku, věděl, že protetické respirátory se sem ještě nerozšířily. Město leželo na návětrné straně Silikonového ostrova, takže kvalita vzduchu byla ještě snesitelná, ale ta podivná pachůt znemožňující příjemné dýchání v něm visela neustále. Podobný pach cítil kdysi u hořící gumové skládky na Filipínách, navalovalo se mu z něj ještě celý následující týden, ale pro místní to očividně nebylo nic neobvyklého.

Automobil pokračoval kupředu jen s obtížemi, cestu pořád blokovaly elektrické rikši převážející pitnou vodu. Jejich řidiči byli do jednoho přespolní, mluvili všemožnými dialekty a na vzteklé troubení a nadávky byli zvyklí a pranic si jich nevšímalí. Zatímco ve vesnici Chuang vzdálené pouhých devět kilometrů pořídil člověk kubík vody za dva jüany, za tu samou cenu si tady koupil jen čtyřicetilitrový barel. Místním nevidelo vydělávat po takových troškách, ale kapka ke kapce a jejich podnikání způsobilo, že většina povrchové vody na Silikonovém ostrově se nedala pít.

To je cena, kterou musíme zaplatit za ekonomický rozvoj. Na tom se téměř jednohlasně shodli a slogan, který slyšeli v televizi, donekonečna opakovali.

„Vesnice je před námi,“ otočil se ředitel Lin sedící na sedadle spolujezdce.

„Bože...“ vyklouzlo Čchen Kchaj-cungovi. Scott se podíval stejným směrem, stiskl rty, ale neřekl nic. Ačkoliv už o Silikonovém ostrově přečetl mnoho materiálů, realita, od níž je dělilo jen okénko automobilu, jím stejně nepopsatelně silně otřásla.

Dívali se na takovou spoustu dílenských přístřešků, že je ani nešlo spočítat, jeden natěsnán na druhém jako madžongové kostky. Okupovaly obě strany ulice a nechaly jen uzounkou cestu pro průjezd vozů přivážejících odpad k rozebrání. Kovové schránky, rozbité displeje, plošné spoje, plastové součástky a elektrické kabely, to všechno se rozebrané nebo čekající na rozebrání vršilo do všudypřítomných hromad a přespolní dělníci kolem nich neúnavně poletovali jako mouchy. Části, které ještě měly nějakou hodnotu, házeli do pecí nebo do kyselinové lázně, aby se rozložily a dala se z nich získat měď, cín nebo ještě cennější zlato, platina a další vzácné kovy, a zbývající kusy byly spáleny nebo se válely, kde se dalo, a tvořily tak další odpad. Během celého procesu neměl vůbec nikdo žádné ochranné prostředky.

Všechno halila olověná mlha, zčásti vytvářená bílými výpari z lučavky královské zahříváné pro účely kyselinové lázně, zčásti černým dýmem z hořícího PVC, izolačních kabelů a plošných spojů na polích a na březích řeky. Dvě protikladné barvy vítr promíchal a rovnoměrně rozfoukával do všech pórů každé živé duše široko daleko.

Scott spatřil lidi, kteří tam žili, místní jim přezdívali šroťáci. Ženy praly prádlo holýma rukama v černé vodě, mýdlové bublinky lemovaly proplouvající kusy žabince stříbřitým okrajem. Děti si hrály všude možně, pobíhaly po břehu černých říčních vod třpytících se sklolaminátem a ohořelými plošnými spoji, poskakovaly po polích mezi popelem a dohořívajícím plastem, plavaly a cákaly po sobě v temně zeleném rybníku s polyesterovými filmy plovoucími po hladině. Zdálo se, že si myslí, že svět je zkrátka takový, a jejich nadšení tím nijak neutrpělo. Muži svlečení do půl těla se vychloubali nekvalitními indukčními tělovými filmy, nasazovali si padělané brýle s rozšířenou realitou a potom se natáhli podél žulových zavlažovacích kanálů plných rozbitých displejů a odhozeného plastu a vychutnávali si vzácné chvíle odpočinku v každodenním koloběhu. Ty starobylé kanály vybudované před staletími, aby přiváděly vodu pro žíznivá rýžová pole, se nyní leskly rozbitou září rozebraných starých věcí.

„Tak jsme tady. Opravdu chcete vystoupit?“ Z hlasu ředitele Lina číselo škodolibost, jako kdyby byl cizincem na návštěvě on.

„Neodvážíme-li se do jeskyně, jak bychom mohli získat tygře?“ Scott ze sebe s námahou vypravil pár slabik s nepřilíh zdařilým přízvukem, nasadil si dýchací masku a otevřel dveře auta.

Ředitel Lin zavrtěl hlavou a s nešťastným výrazem ve tváři ho následoval.

Horký a špinavý vzduch na Scotta zaútočil ze všech směrů a téměř v témže okamžiku se objevil i štiplavý zápach. Dýchací maska dokázala filtrovat prach a drobné částice, ale na pachy byla krátká. Rázem jako by se ocitl na předměstí Manily přede dvěma lety, jen s tím rozdílem, že zde byl ten zápach desetkrát silnější. Pokusil se stát bez pohnutí, ale pot se z něj řinul pořád dál, mísil se s neidentifikovatelnými chemickými látkami ve vzduchu a vytvářel na jeho pokožce neuvěřitelně lepkavý film, který lepil kůži a oblečení dohromady a bránil mu v pohybu.

Před nimi se tyčila kamenná brána s názvem vesnice vyvedeném v úřednickém písmu. Za normálních okolností by se u ní Scott Bradle možná pozastavil, aby si detailněji prohlédl její starobylé řemeslné vyhotovení, ale tentokrát mu před očima problesklo varování vyryté nad branami do pekla v Dantově *Božské komedii*.

*Mnou vchází se do města věčné strasti,
mnou vchází se v bol, který nemá rána,
mnou vchází se do zatracenců vlasti.*

Tyto verše Scott přečetl v povinné četbě, když se na vysoké škole učil italsky, a měl za to, že tuhle polozapomenutou znalost už za celý život nevyužije. Nečekal, jak přiléhavé to bude právě v této chvíli. Snad jen že si nedokázal vybavit, jak to mocné varování vlastně končí.